

Návrh
na vyhlášení zvláště chráněného území
a
ochranného pásma zvláště chráněného území

ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.
o ochraně přírody a krajiny v platném znění
a § 4 vyhlášky č. 64/2011 Sb.

Národní přírodní památka
Polabská černava

Datum zpracování:
XX. XX. XXXX

1. Název zvláště chráněného území:

Polabská černava

2. Návrh kategorie ochrany zvláště chráněného území:

Národní přírodní památka (dále jen "NPP") ve smyslu § 35 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění (dále jen "zákon")

3. Předměty ochrany a jejich popis:

3.1. Souhrnná charakteristika předmětů ochrany:

Nejlépe dochovaný komplex typických slatinných luk Polabí, tzv. černav, v České republice s částečně reliktními lučními a mokřadními společenstvy; zejména různé typy vápnitých slatinišť a střídavě vlhké bezkolencové louky, na něž je svým výskytem vázána řada vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů.

3.2. Popis předmětů ochrany:

A. Ekosystémy

název ekosystému*	podíl plochy v ZCHÚ (%)	popis ekosystému
asociace <i>Cladietum marisci</i> Zobrist 1935	0,3	Dominantou je mařice pilovitá. Ostatní druhy mají pouze malou pokryvnost. Společenstvo se v NPP vyskytuje v suboptimálních podmínkách; hladina vody je víceméně celoročně pod povrchem půdy, porost byl dlouhodobě kosen. Vitalita dominanty je snižena; v populaci je málo plodných rostlin. V posledních letech se plocha s dominantním výskytem mařice nekostí a podíl plodných rostlin stoupá.
svaz <i>Caricion davallianae</i> Klika 1934	15	Zejména as. <i>Schoenetum nigricantis</i> Koch 1926 – druhově bohaté, společenstvo s vyšší pokryvností šášin (zde <i>Schoenus ferrugineus</i> i <i>S. nigricans</i>), subdominantu poměrně zapojených lučních porostů často tvoří bezkolenc modrý, hladina vody vystupuje nad půdní povrch jen v nejvlhčích obdobích roku a as. <i>Juncetum subnodulosi</i> Koch 1926 – druhově bohaté společenstvo s dominující sítinou slatinnou zaujímá nejvlhčí slatinné partie v NPP, celková pokryvnost bylinného patra je nižší než u předchozí asociace, hladina vody se kromě nejsušších období roku pohybuje v okolí povrchu půdy, společenstvo na slatinách kolonizuje také plochy po asanačních zásazích (např. odstranění keřů), pak je v počátečních fázích druhově chudší. Těžiště výskytu většiny zvláště chráněných druhů v NPP.
svaz <i>Molinion</i> Koch 1926	20	Druhově bohaté luční porosty s dominantním bezkolencem modrým. V NPP má společenstvo většinou přechodný charakter ke slatinným loukám (severní část NPP) nebo k pcháčovým loukám svazu <i>Calthion</i> (jižní část NPP blíže toku Pšovky s nižší intenzitou obhospodařování). Vyskytuje se zde, byť v méně početných populacích, většina zvláště chráněných druhů, některé zde mají i těžiště výskytu (<i>Dactylorhiza incarnata</i> , <i>D. majalis</i>).

* dle Moravec et al. (1995)

B. Druhy

název druhu *	aktuální početnost nebo vitalita populace v ZCHÚ	stupeň ohrožení**	popis biotopu druhu
česnek kýlnatý (<i>Allium carinatum</i>)	cca 150 kvetoucích rostlin, vitalita dobrá	C2	především slatinné a bezkolencové louky, méně v okrajových xerothermních partiích
hořeček nahořklý jazykovitý (<i>Gentianella amarella</i> subsp. <i>lingulata</i>)	cca 300 kvetoucích rostlin, vitalita dobrá	C1	především vlhčí slatinné partie
kohátka kalíškatá (<i>Tofieldia calyculata</i>)	2 kvetoucí rostliny, vitalita slabá	C1	nejvlhčí slatinná část
pětiprstka hustokvětá (<i>Gymnadenia densiflora</i>)	cca 100 kvetoucích rostlin, vitalita dobrá	C1	slatinné louky
třtina pestrá (<i>Calamagrostis varia</i>)	roztroušeně až hojně, vitalita dobrá	C1	slatinné a bezkolencové louky v severozápadní části NPP
tučnice obecná (<i>Pinguicula vulgaris</i>)	roztroušeně, několik set kvetoucích rostlin, vitalita dobrá	C2	vlhčí slatinné partie
vstavač vojenský (<i>Orchis militaris</i>)	cca 1000 kvetoucích rostlin, vitalita dobrá	C2	slatinné a bezkolencové louky
zeměžluč přímořská slatinná (<i>Centaurium littorale</i> subsp. <i>compresum</i>)	ojediněle, vitalita slabá ¹	C1	slatinné louky

* dle Kubát K. a kol. (eds.) (2002)

** dle Procházka ed.(2001): C1 – druh kriticky ohrožený, C2 – druh silně ohrožený

4. Cíl ochrany:

Prostřednictvím přiměřeného managementu zachovat stávající charakter a druhovou rozmanitost lučních porostů, zejména slatinných a bezkolencových luk, a obnovit tyto biotopy na místech dlouhodobě neobhospodařovaných.

5. Základní ochranné podmínky:

Základní ochranné podmínky národních přírodních památek jsou stanoveny v § 35 odst. 2 zákona.

6. Návrh bližších ochranných podmínek:

V souladu s ustanovením § 35 odst. (1) zákona se navrhuje, aby na území nově navržené NPP bylo možno jen se souhlasem orgánu ochrany přírody provádět tyto činnosti a zásahy:

- a/ povolovat změny druhu pozemků nebo způsobů jejich využití,
- b/ povolovat a provádět změny dokončených staveb nebo změny staveb před jejich dokončením,
- c/ zřizovat skládky jakýchkoli materiálů, s výjimkou krátkodobého uložení dřevní hmoty na lesních pozemcích,
- d/ vyznačovat cyklistické trasy nebo trasy pro pěší,
- e/ povolovat a provádět změny vodního režimu pozemků,
- f/ hnojit pozemky anebo používat chemické prostředky,
- g/ vysazovat nebo vysévat rostliny anebo vypouštět živočichy,
- h/ zřizovat příkrmovací zařízení nebo slániska,
- i/ příkrmovat zvěř mimo příkrmovací zařízení,
- j/ rozdělovat ohně,

k/ vjíždět vozidly na území národní přírodní památky; souhlas se nevyžaduje u vozidel základních a ostatních složek integrovaného záchranného systému, věcně a místně příslušných správních orgánů, správců vodních toků při provádění správy vodních toků, vozidel potřebných pro zajištění hospodaření na pozemcích a péči o ně a vozidel provozovatele regionální dráhy a dopravce na této dráze při provozování dráhy nebo odstraňování následků mimořádných událostí.

7. Vymezení ochranného pásma:

K zabezpečení zvláště chráněného území před rušivými vlivy je v souladu s § 37 odst. 1 zákona navrhováno vyhlásit ochranné pásmo, a to disjunktní, sestávající ze dvou částí.

8. Územně správní zařazení území:

8.1. NPP:

kraj:	Středočeský
okres:	Mělník
obec s rozšířenou působností:	Mělník
obec s pověřeným obecním úřadem:	Mělník
obec:	Velký Borek
katastrální území:	Mělnická Vrutice
obec:	Malý Újezd
katastrální území:	Jelenice u Mělníka

8.2. OP NPP:

kraj:	Středočeský
okres:	Mělník
obec s rozšířenou působností:	Mělník
obec s pověřeným obecním úřadem:	Mělník
obec:	Velký Borek
katastrální území:	Mělnická Vrutice
katastrální území:	Velký Borek

9. Přehled katastrálních území a parcelních čísel pozemků dotčených návrhem NPP a OP NPP:

9.1. NPP:

Katastrální území: Mělnická Vrutice - 779547

385, 386, 389/1, 389/2, 389/3, 390, 391/1, 391/2, 391/3, 391/4, 392/1, 392/2, 392/3, 392/4, 392/5, 392/6, 392/7, 392/8, 392/9, 392/10, 392/11, 392/12, 393, 398/1, 398/2, 398/3, 398/4, 398/5, 398/6, 398/7, 398/8, 398/9, 398/10, 398/11, 398/12, 398/13, 398/14, 398/15, 399/1, 399/2, 399/3, 399/4, 419/2, 420/1, 420/2, 420/3, 420/4, 421/1, 421/2, 421/3, 421/4, 421/5, 421/6, 421/7, 421/8, 421/9, 421/10, 421/11, 421/12, 421/13, 422/3, 422/4, 422/5, 422/6, 422/7, 422/8, 422/9, 422/10, 422/11, 422/12, 422/13, 422/14, 422/15, 422/16, 422/17, 422/18, 422/19, 422/20, 422/21, 422/22, 422/23, 422/24, 422/25, 422/26, 422/27, 422/28, 423/1, 423/2, 423/3, 425 část, 442/1, 442/2, 442/3, 442/4, 442/5, 443/1, 443/2, 443/3, 443/4, 443/5, 443/6, 443/7, 443/8, 443/9, 443/10, 443/11, 443/12, 443/13, 443/14, 443/15, 443/16, 444/1, 444/2, 445/1, 445/2, 445/3, 445/4, 445/5, 446

Katastrální území: Jelenice u Mělníka - 691429
49/2 část, 519, 520/1, 520/2, 521 část

9.2. OP NPP:

Katastrální území: Mělnická Vrutice - 779547
348 část, 366, 367, 384, 387/1, 387/2, 387/3, 387/4, 387/5, 387/6, 388/1, 388/2, 388/3, 388/4, 388/5

Katastrální území: Velký Borek - 779563
613/1, 613/2, 613/3, 613/4, 613/5, 614/1, 614/2, 614/3, 614/4, 615/1, 615/2 část, 615/3 část, 615/4, 615/5, 615/6, 615/7

10. Předpokládaná výměra zvláště chráněného území*:

10.1. NPP: 21,93 ha

10.2. OP NPP: 8,06 ha

** výměra byla stanovena odhadem z GIS*

11. Odůvodnění návrhu:

11.1. Historie ochrany území:

- Ochrana části území o přibližné rozloze 8 ha byla stanovena výnosem Ministerstva školství a osvěty č. B-45,761/46-III/1 ze dne 26. 8. 1946.
- Vyhláškou MŽP č. 395/1992 Sb. bylo toto území zařazeno do kategorie národní přírodní rezervace.
- Nařízením vlády č. 132/2005 Sb. se území navrhované NPP stalo součástí rozsáhlé Evropsky významné lokality CZ 0214013 Kokořínsko (dále jen "EVL"). EVL byla rozhodnutím Evropské komise ze dne 13. 11. 2007 zařazena do evropského seznamu (dle sdělení MŽP č. 81/2008 Sb.).
- Od 60. let 20. století bylo poukazováno, že území je vyhlášeno v nedostatečném rozsahu a mnohé přírodovědně cenné plochy leží mimo chráněné území. Na tuto skutečnost opětovně upozornili Knížetová, Pecina a Pivničková (1987) při revizi chráněných území Středočeského kraje. Nové vyhlášení území, přibližně v nyní navrhovaném rozsahu, bylo připraveno již v roce 1994, nebylo však realizováno.

11.2. Hlavní důvody zpracování návrhu na vyhlášení NPP:

- Původní zvláště chráněné území podle zřizovacího předpisu z roku 1946 bylo s ohledem na lokalizaci předmětu ochrany vymezeno nedostatečně, pouze na části slatinných a bezkolencových luk s výskytem zvláště chráněných druhů. Předkládaný návrh zohledňuje současný stav znalostí přírodních hodnot území. Nově vyhlášená NPP obsáhne plochy velmi cenných slatinných společenstev, které v současnosti leží mimo zvláště chráněné území. Tato společenstva patří k nejcenějším a nejohroženějším v České republice. Zahrnutí těchto cenných ploch do chráněného území usnadní aplikaci managementu, který na místech dlouhodobě neobhospodařovaných umožní obnovu cenných slatinných a bezkolencových společenstev a vytvoří vhodné podmínky pro další existenci populací zvláště chráněných druhů.
- Jednoznačné vymezení hranice NPP a OP NPP vyhotoveným záznamem podrobného měření změn hranice.

- Vydání zřizovacího předpisu formálně i obsahově odpovídajícího současnému právnímu stavu na úseku ochrany přírody na místo platného zřizovacího výnosu z roku 1946, v němž není dostatečně vymezen předmět ochrany ani bližší ochranné podmínky území.

11.3. K názvu zvláště chráněného území:

Název Polabská černava je užíván od vyhlášení území v roce 1946. Součástí názvu je tradičního označení nejvýznamnějšího chráněného fenoménu území – černavy. Vzhledem k tomu, že nové vyhlášení je přehlášením stávajícího zvláště chráněného území může být původní zažitý název zachován, aniž by docházelo k duplicitě názvů zvláště chráněných území.

11.4. Ke kategorii ochrany zvláště chráněného území:

Při novém vyhlášení dojde ke změně kategorie zvláště chráněného území z původní národní přírodní rezervace na národní přírodní památku. Tato kategorie pro dané území lépe odpovídá vymezení jednotlivých kategorií zákonem.

Území má nesporně národní význam. Jedná se o území s výskytem velmi vzácných slatinných společenstev Středního Polabí, tzv. černav, které jsou zde v rámci České republiky ojediněle zachovalé a vyznačují se mimořádnou druhovou diverzitou.

Zároveň je Polabská černava územím, na jehož formování se podílel člověk, a u něhož není předpoklad ponechání samovolnému vývoji; naopak zachování předmětů ochrany bude většinou možné pouze při přiměřeném hospodářském využívání území, které bude v případě absence nutné zastoupit řízenou péčí.

Z těchto důvodů bude území při novém vyhlášení zařazeno do kategorie národní přírodní památka.

11.5. K předmětům ochrany:

Předmět ochrany je vymezen tak, aby obsáhl přírodní hodnoty území nově navržené NPP v celém jejich rozsahu a zároveň zahrnul ty předměty ochrany EVL Kokořínsko, které se v území vyskytují. Přičemž zejména v případě vápnitých slatinišť s mařicí pilovitou a zásaditých slatinišť se jedná v rámci EVL o výskyt ojedinělý.

11.6. K cílům ochrany:

Cíle ochrany jsou formulovány v souladu s ustanoveními § 35 odst. 2 zákona, tak, aby bylo zajištěno zachování předmětu ochrany v příznivém stavu.

11.7. K návrhu bližších ochranných podmínek:

Bližší ochranné podmínky NPP jsou navrženy v souladu s ustanovením § 44 odst. 3 zákona a jsou nastaveny tak, aby umožnily orgánu ochrany přírody usměrňovat činnosti, které nejsou zcela ošetřeny základními ochrannými podmínkami NPP a mohly by vést k nežádoucím změnám dochovaného stavu přírodního prostředí.

11.8. K jednotlivým bližším ochranným podmínkám:

ad a/ a b/ povolovat změny druhů pozemků nebo způsobů jejich využití a povolovat a provádět změny dokončených staveb nebo změny staveb před jejich dokončením:

Předmět ochrany NPP je vázán na stávající druh a způsob využití pozemků; jedná se zejména o trvalé travní porosty a ostatní plochy. Proto změna druhu a způsobu

využití pozemků znamená potenciální ohrožení předmětu ochrany NPP a je navrhováno vázat ji na souhlas orgánu ochrany přírody. Rovněž jakékoliv změny staveb sebou nesou riziko poškození předmětu ochrany.

ad c/ zřizovat skládky jakýchkoli materiálů, s výjimkou krátkodobého uložení dřevní hmoty na lesních pozemcích:

Mikrolokalita výskytu některých druhů tvořících předmět ochrany NPP mohou být nevhodným umístěním skládky i malého rozsahu nebo krátké doby trvání vážně poškozeny nebo zcela zničeny.

ad d/ vyznačovat cyklistické trasy nebo trasy pro pěší:

Mikrolokalita výskytu některých druhů tvořících předmět ochrany NPP mohou být nevhodným vedením trasy vážně poškozeny nebo zcela zničeny.

ad e/ povolovat a provádět změny vodního režimu pozemků:

Slatinná společenstva černav jsou vázána na území s vyšší hladinou podzemní vody a specifickým vodním režimem. Narušení vodního režimu může znemožnit existenci druhů i společenstev uvedených v předmětu ochrany NPP a představuje jeden z nejzávažnějších faktorů ohrožení předmětu ochrany NPP, který navíc zpravidla nelze kompenzovat jinými řízenými zásahy.

ad f/ hnojit pozemky anebo používat chemické prostředky:

Slatinná společenstva a druhy, které jsou předmětem ochrany, jsou vázány na substráty minerálně bohaté, avšak s relativně nízkým obsahem živin, zejména dusíku a fosforu. Tyto druhy pak mají zpravidla nízkou konkurenceschopnost, ale vyšší toleranci ke stresovým faktorům, kterými jsou v tomto případě například vysoká hladina podzemní vody nebo právě relativně nízký obsah dusíku a fosforu v půdě. Hnojením se obsah těchto živin v půdě zvyšuje, což vede k vytěsnění druhů předmětu ochrany ze společenstev a jejich nahrazení konkurenčně zdatnějšími rostlinami. Při aplikaci chemických látek pak dochází k přímé likvidaci rostlin.

ad g/ vysazovat nebo vysévat rostliny anebo vypouštět živočichy:

Území je unikátní z hlediska diverzity původních druhů květeny České republiky. Řadu druhů, které se na Polabské černav vyskytují, má v ČR jen několik málo lokalit. Jedná se zejména o druhy slatinišť. Na tyto druhy rostlin jsou vázány i některé jedinečné druhy fauny. Vysazování rostlin a vypouštění živočichů představuje značné riziko ať úmyslného nebo neúmyslného (doprovodného) zavlečení invazních druhů, které mohou zcela degradovat hodnotné původní biotopy a vytlačit původní vzácné druhy flóry a fauny. Vysazování původních druhů, které se v území vyskytují (např. posilování jejich populací), může zejména vzhledem k nízkému počtu populací v ČR nebo nízké početnosti rostlin v NPP, ohrozit genetickou stabilitu populací a tím ohrozit tyto druhy na jejich existenci.

ad h/ a i/ zřizovat příkrmovací zařízení nebo slániska a příkrmovat zvěř mimo příkrmovací zařízení:

Vzhledem k tomu, že společenstva slatin jsou citlivá na zvýšený obsah dusíku a fosforu v půdě a při příkrmování zvěře se obsah těchto látek v půdě zvyšuje (jedná se o živiny obsažené v příkrmovacích komponentech nebo živiny obsažené v trusu zvířat, která se v místech příkrmování shromažďují), dochází příkrmováním zvěře lokálně ke zhoršování podmínek pro společenstva a druhy předmětu ochrany.

Dále dochází v okolí příkrmovacích míst ke zvýšení intenzity sešlapu vlivem koncentrace zvěře. Sešlap je jedním z faktorů, které působí změnu struktury a druhového složení společenstev slatinných a bezkolencových luk a má proto nepříznivý dopad na předmět ochrany.

ad j/ *rozdělávat ohně:*

Rozdělávání ohňů je za určitých okolností v tomto území vysoce rizikovou činností, která může vést až k jeho velkému poškození.

ad k/ *vjíždět vozidly na území národní přírodní památky; souhlas se nevyžaduje u vozidel základních a ostatních složek integrovaného záchranného systému, věcně a místně příslušných správních orgánů, správců vodních toků při provádění správy vodních toků, vozidel potřebných pro zajištění hospodaření na pozemcích a péči o ně a vozidel provozovatele regionální dráhy a dopravce na této dráze při provozování dráhy nebo odstraňování následků mimořádných událostí:*

Při vjezdu motorovými vozidly dochází při větší frekvenci pojezdů ke změnám struktury půdy a změnám druhového složení společenstev, směrem ke společenstvům a druhům, které jsou k těmto podmínkám tolerantní. Jedná se tedy o činnost, která může mít nepříznivý dopad na předmět ochrany NPP.

11.9. K vymezení hranice zvláště chráněného území:

Nově navržená hranice NPP a OP NPP je vedena převážně po hranicích stávajících parcel katastru nemovitostí. Zároveň je tato hranice zpravidla dobře zřetelná i v terénu, jako hranice různých druhů pozemků. Hranice byla navržena tak, aby všechny významné fenomény předmětu ochrany byly v území zahrnuty. Pro hranici NPP a OP NPP byl vypracován záznam podrobného měření změn.

11.10. K vymezení ochranného pásma:

Zároveň s návrhem vyhlášení NPP je navrhováno vyhlášení OP NPP. OP NPP je navrženo jako disjunktní a je tvořeno dvěma částmi.

Do ochranného pásma byly zahrnuty lesní porosty, případně ostatní plochy porostlé dřevinami navazující na území vlastní NPP, na nichž by realizace činností vázaných na souhlas orgánu ochrany přírody dle § 37 odst. 2 zákona mohla mít nepříznivý dopad na předmět ochrany NPP.

Zároveň vyhlášením ochranného pásma nebude aplikováno ochranné pásmo 50 metrů od hranice NPP, do něhož by spadala i zastavěná území obcí, což by při respektování ochranných podmínek ochranných pásem zvláště chráněných území uvedených v § 37 odst. 2 zákona přinášelo nepřiměřenou administrativní zátěž.

Přílohy:

č.1 - Orientační mapa NPP Polabská černava

č.2 - Katastrální mapa se zákresem NPP Polabská černava

č.3 - Parcelní vymezení NPP Polabská černava